

GUSTAV LEONHARDT (1928-2012)

Igor Peteh

*U tišini svih medijskih buka,
u galopirajućem tempu
općeg životnog ludila,
gotovo je neprimjetno
nestao jedan od najvećih
majstora orguljske i
čembalističke interpre-
tacije - Gustav Leonhardt.
Podsjećanju na velikog
majstora kojeg mnogi
orguljaši smatraju ocem
moderne orguljske i čem-
balističke interpretacije
pridonio je i Sony Music
Entertainment ovom
primjerenom edicijom.*

Gustav Lenhardt (1928. - 2012.) jedan je od vodećih interpretata glazbe za instrumente s tipkama: čembalo, claviorganum (pedalčembalo), orgulje, klavikord i fortepiano. Teško je uopće nabrojati, a možda i nepotrebno, što je sve Leonhardt snimio kao interpret barokne glazbe. Mnogo bi bilo lakše navesti što Lenhardt nije snimio, jer toga uistinu nema mnogo.

Središte svakog interpretata barokne glazbe, pa tako i Leonhardta, bio je dakako Johann Sebastian Bach. Punih dvadeset godina Gustav Leonhardt i Nicolaus Harnoncourt radili su, bolje rečeno sustavno istraživali putem izvedaba Bachove kantate. Najveći uspjeh cijelog tog dvadesetgodišnjeg procesa nisu samo ostvarene snimke već je to i golem utjecaj koji su Leonhardt i Harnoncourt izvršili na postavljanje i utvrđivanje standarda za tzv. autentičnu, odnosno povijesno obaviještenu izvedbu barokne glazbe. U tome su ih slijedili i drugi veliki interpreti: John Eliot Gardiner, Christopher Hogwood, Philippe Herreweghe, Ton Koopman, Simon Preston i drugi.

THE ORGAN IN THE RENAISSANCE AND THE BAROQUE

Organs in the Alps: North Germany, France, The Southern Netherlands

Gustav Leonhardt

Menart © VIVARTE Sony Classical 88697964562

U stankama bavljenja silnim Bachom, koji svakom glazbeniku može s lakoćom progutati vrijeme cijelog života, odmor za skupljanje snage za nove interpretacije Bachove glazbe može biti upravo ono što nalazimo na ovim sjajnim CD-ovima: dakle, "jednostavnija" renesansna i ranobarokna

glazba južne, srednje i sjeverne Europe. Ove Leonhardtove snimke nastale su u dugom razdoblju od 1970. do 1995. godine. Program obuhvaća neke od najzanimljivijih orgulja diljem Europe. To nisu samo orgulje u crkvama već i one u dvorcima, muzejima, samostanima u Italiji, Švicarskoj, Španjolskoj, Danskoj i sjevernoj Njemačkoj.

Ovaj svojevrsni orguljski *tour de force* Gustava Leonhardta jedinstvena je zvučna reminiscencija na prebogat život ispunjenim zvukom. Ciklus od pet CD-ova sažetak je bitnih aspekata interpretacije za orgulje, od razdoblja renesanse do baroka. U programu nema djela Girolama Frescobaldija niti Dietricha Buxtehudea, koji su bili glavni predstavnici u razvoju glazbe za orgulje, jer su kao skladatelji za orgulje institucije za sebe. Još je zanimljivije to da ciklus od pet CD-ova ne sadrži niti jedno djelo slavnog Nizozemca, ujedno i Leonhardtova zemljaka, Jana Peterszoon Sweelincka. Sweelinck je nezaobilazni stari majstor za orgulje, ponos nizozemske stare orguljske glazbe. Sastavljači ovog programa ponovno su objavili manje izvođene autore kojima se Leonhardt uspješno predstavio u ulozi protagonista stare orguljske glazbe. Ovom je prilikom bilo važnije predstaviti nezaobilazne regije Europe koje su vlasnice bogate orguljske tradicije u smislu raskošne različitosti graditeljskih škola i bogate izvođačke prakse.

Zbirka je i vizualno izvrsno opremljena reprodukcijama slika renesansnih i baroknih autora, što CD-ovima daje umjetničku sveobuhvatnost i vjerodostojnost. Međutim, jako nedostaje programska knjižica koja bi o cijelom projektu i samozatajnom Leonhardtu pružila barem neke podatke. Kao što nema podataka o djelima niti o Leonhardtu,

tako nema podataka niti o tim čudesnim glazbalima, nema osnovnih podataka o njihovoj dispoziciji - ništa! Podatke o tome gdje je uopće, što i kada snimljeno, s programa ovih CD-ova treba tražiti mikroskopom na omotima svakog pojedinog CD-a jer su i ti šturi podaci tiskani ekstremno sitnim slovima u fusnoti svakog pojedinog omota.

Prvu skupinu djela čine renesansni majstori od sredine do kraja XVI. stoljeća. To su redom Newman, Ellias Nikolaus Ammerbach, "Master" Taylor, John Blitheman, Anonymous. Radi se o plesovima iz raznih tabulatura, koji su u ono doba mogli bili zapisivani i kao glazba namijenjena lutnji ili kao višeglasna vokalna glazba. Karakter tih djela, zbog gore navedenog, ne pripada isključivo glazbi za instrumente s tipkama, već su to glazbene ideje "univerzalne namjene". Odabirom povijesnih orgulja te izvrsnom registracijom Leonhardt je stvorio jedinstveno ozračje glazbe stare Europe.

Svako djelo uvršteno u ovu zbirku izvrsno korespondira s mogućnostima zvuka orgulja koje je Leonhardt brižljivo odabrao za izvedbu. Skladbe istodobno odražavaju majstorstvo skladatelja, izvrsno predstavljaju mogućnosti orgulja, uvjerljivo prisposobljuju duh epohe kojoj te skladbe pripadaju te otkrivaju afinitet izvođača. Očito je da je ozbiljni Leonhardt bio sklon onoj glazbi koja više naglašava duhovnost, a manje virtuoznost, neovisno o tome što je riječ o razigranim plesovima, tokatama, *capriccima*, arijama, dakle skladbama koje po svojoj prirodi naginju svjetovnoj provenijenciji. No, sve su izabrane skladbe izrazito stroge, često bogate kromatikom, a virtuoznost je u njima ozbiljan dramatski element. One po svim tim karakteristikama vrlo dobro odgovaraju apstraktnoj filozofskoj definiciji apsolutne glazbe.

U skladu s odabirom kompozicija je i Leonhardtova interpretacija. Nju resi neusiljenost, uravnoteženost i nijekanje hvalisave virtuoznosti u smislu naglašeno brzih tempa. Nije na odmet prisjetiti se kakvo je bilo stanje stvari s izvođačkom umjetnošću u vrijeme snimanja ovih skladbi. Bilo je to u ranim 1970-im godinama. Leonhardt je u to doba bio u naponu životne i stvaralačke snage. Tada još nisu svom snagom zapuhali vjetrovi povijesno obaviještene izvedbe baroknih majstora. Nova su se vremena tek nazirala, a komunikacija još uvijek bila ograničena na "klasične" načine: pošta, radio i TV. U takvim je okolnostima Leonhardt mogao mirno raditi jer još nije zavladao opća paranoja - "brže, bolje, jače" - u kojoj se k tome i svatko natječe sa svakim. Osobito je dojmjljiva njegova besprijekorna virtuoznost i snaga izvođača tada u zreloj životnoj dobi. On nije imao potrebu svidjeti se ikome, a svojim je interpretacijama, što je i prirodno, bio mnogo bliži tradicionalnom načinu interpretacije znamenitih orguljaša iz sredine XX. stoljeća. To su, da spomenem samo neke: Karl Richter, Helmut Walcha, Gottfried Müller, Günther Ramin, Edward Power Biggs, Fernando Germani, Pierre Cochereau, Marie Claire Alain itd. U takvim okolnostima su Leonhardtove interpretacije slijedile interpretacijski *mainstream* onog vremena. Tempom umjerene, uravnotežene i profinjene, Leonhardtove se interpretacije temelje na brušenju niza detalja. Zbog zanemarivanja tog aspekta orguljske glazbe, mnogim se slušateljima orgulje ponekad čine dosadnim i jednoličnim glazbalom koje uz ostalo lako zamara uši. Orgulje se gdjekada doživljavaju kao mehanički instrument s ograničenim mogućnostima dinamičkog nijansiranja. Svih tih nedostataka kod Leonhardta nema jer je pomno izbalansirao izvedbu svake pojedine skladbe.

Svakako se pri tome treba osvrnuti na odličan izbor skladbi koje čine ovu malu hrestomatiju europske renesansne i ranobarokne orguljske literature. Ovdje je otkriveno nevjerojatno glazbeno blago, posebnog orguljskog segmenta nacionalnih glazbenih baština kojima još uvijek prijete zanemarivanje ili čak i nestajanje. Sumnjam da ih iz toga mogu izvući čak i sjajne Leonhardtove interpretacije. Razlog tomu je donekle i taj što su izvođači i slušatelji skloni uvijek iznova oportuno ići poznatim stazama koncipiranja koncertnih programa. Svako skretanje s poznatog puta čini se interpretu kao gubljenje vremena jer ne donosi ni zaradu ni reputaciju. Ono što je u obrazovanju prošlih naraštaja bila banalna činjenica i opće mjesto u repertoaru, danas je mlađima ponovno *terra incognita*. Treba, dakle, čekati zasićenje svime što je trenutna moda izvođačkog i slušateljevog interesa, pa da na red dođu i ovakve skladbe. Svjedoci smo svakodnevnog otkrivanja nekih novih starih partitura i zapisa iz predbarokne ere koje čekaju da ih netko izvede. Zato ova zvučna hrestomatija otkriva one polifone tehnike na temelju kojih počiva veličanstveni Bachov genij. Ne treba smetnuti i razvoj tehnike sviranja koje otkrivaju skladbe s ovih CD-ova, što će moderne škole za instrumente s tipkama preuzeti kao osnovu temeljitog pripremanja za profesionalno bavljenje glazbom.

Još jednom posthumno priznanje i duboki poklon majstoru interpretacije barokne glazbe, velikom Gustavu Leonhardt.

Diskografija Gustava Lenhardta:

J. S. Bach & C. P. E. Bach: Harpsicord Concertos, Sony Music (1997)

J. S. Bach: Italian Concerto, Chromatic Fantasy & Fugue, Toccatas & Suites, Sony Music (1998)

J. S. Bach: Goldberg Variations, Warner Music (1987)

J. S. Bach: The Art of Fugue, Vangaurd (1993)

J. S. Bach: Weltliche Kantaten, BWV 30a & 207, Alpha Productions (2007)

George Böhm: Keyboard Works, Sony Music (1993)

William Byrd: Harpsichord Music, Alpha Productions (2005)

Girolamo Frescobaldi & Louis Couperin, Alpha Productions (2002)